

SEZONA V CERKNICI

Premišljaj sem, kako bi dal te- mu-le poročilu čim bolj senza- cionalen naslov, zakaj samo ta- ko upam, da ga bo kdo opazil. Morda celo kdo pri "Putniku" ali pri "Zvezi za tujski promet." Tu pri nas vsak dan s hrepene- njem in zavistjo poslušamo po radiu in beremo po listih poročila o avtobusnih pol- in celodnev- nih izletih v kraje še "neodkritih" lepote in znamenitosti a la Kranjska gora, Ljubelj in celo Polhov gradec. Za nas pa nihče ne ve in smo torej najbrž res ob- sojeni, da bomo nekega dne mo- rali kam drugam, kakor smo za- dnje čase že večkrat čuli, če ne bomo pridni. In vendar smo ta- ko hvaležni za vsak obisk, to bi vam lahko povedali tudi gg. po- slanci, ki delajo včasih shode tu okrog nas. Le žal, da so bili prav- ni edina večja izletniška dru- žba, ki nas je obiskala, drugi se pa nihče letos ne spomni. In vendar imamo pri nas zdaj vi- šek sezone. Takrat je še ni bi- lo, ko so bili shodi, zdaj pa je. Res!

PEKLENA SVOBODA

FR. JAKLIČ: Povest o ljubljanski in izanski revoluciji leta 1848

"Imam pa žlahto! Vs Izan- ci so moja žlahta! Do trinaj- stega kolena! Molči!"

A ko se je mitničar še prerekal in so mu tovariši pomagali, je Tone poveljeval:

"Suni ga, da mu bo odleglo, in na glavo ga postavi, da bo od njega padlo krivično blago. Pri- mite leblajtarje!"

In komaj je bilo povelje izda- no, že so bili mitničarji v pesteh množice in zgodilo se je kakor je velevalo povelje: postavljali so jih na glavo, da je iz žepov padalo "krivično blago," druge roke so se pa stegovale za cven- kom, ki ga je povzročal padajoči denar, in so grabile po blatu in smeteh.

Med vpitjem in grohotom se niso slišali obupni klici mitni- čarjev, ki so imeli glavo tam, kjer drugi ljudje noge.

"Onega — glavnega leblajtar- ja primite! Ta ima blagajno, ki je napolnjena s krivičnim de- narjem!" se je oglasilo povelje in Tone je pokazal onega, ki je tiščal glavo v oknu in vpil na množico, česar pa nihče ni raz- zumel.

"Kar za vrat ga zgrabi!"

Tedaj je pa tudi že bilo beseda- vanja konec. Okno je bilo v kosih in vsaj dvajset rok je po- prišlo za železne križe v oknih, a drugi so pridrli skozi vrata v pisarno in glavni mitničar je ob- stal trd od groze. Pred očmi so mu potegnili denar z mize in iz blagajne, zapisnik so strgali v trenutku, potem je pa še njega zadel usoda njegovih podložni- kov.

Zahreščali so stoli in mize in omare so bile v hipu brez klju- čev odprte.

Tako je svobodoločna tolpa naredila pristo pot na Dolenjski cesti, a zmisel njenega napora je dobil pravo vsebino. Množico je vzdignilo in navdušilo za nadalj- nja podjetja.

Med drobižem, ki so ga zaple- nili, so se dobili tudi gumbi, pip- ci, žebli in še kaj podobnega, kar je bilo očitno osebna last onih nesrečnikov, s čimer se pa množica ni hotela okoristiti.

"Knofe in pipece nazaj! Mi smo poštene ljudje, nismo ropar- ji. Jemljemo samo, kar je naše!"

Tako so dobili mitničarji na dolenski mitnici povrnjeno osebno premoženje, a drhal se je zopet pognala naprej, zakaj povelje se je glasilo:

"Naprej! Na poljansko mitni- co! Vse šrange do! Leblajtarje pa na glavo! Leblajtarške hiše- ce v drobno! Naš denar pa na- zaj!"

"Frajost!" je zatuila tolpa.

En del je prodiral ob desnem bregu Grabna in plašil mirne prebivavce majhnih hiš, polože- nih ob pobočju Golovca, drugi del je pa drl po cesti za Gradom in potem dalje ob Grabnu in kar povprek čez poljanske njive. Cilj obeh grup je bila mitnica ob mo- stu v Štepanji vasi.

In kakor se je bilo zgodilo mit- ničarjem na Dolenski cesti, ta- ko se je pripetilo mitničarjem na Poljanski, samo gumbe in pipece so dobili nazaj, nobenega stola niso imeli več, da bi se bili odpočili po prestanem strahu.

Tako je šlo naprej mimo prev- rnenih hišic mitničarjev, ki so stale ob stranskih potih, ki vo- dijo v mesto.

V imenu svobode so rušili čr- no-rumene pregrade in izterje- vali ljudsko premoženje.

Četa, ki jo je vodil Tone Kri- vanoga, je dobila nekakšen raz- mah. V njene vrste je prišel raz- da, je šlo vse nekako usmerjeno brez posebnih povelj. Njeno de- lo je imelo vidne uspehe in je bilo v dobi svobode nekako javno koristno, vrh tega je povzročilo mnogo smeha in grohota, da so bili ljudje zadovoljni in so na- brali drobiža, o katerem so bili

mnenja, da ni ukraden.

V Ljubljani je bilo že zdavnaj polnoči, zvonovi ljubljanskih cer- kva so naznanili prvo in drugo uro po polnoči, a po mestu je bi- lo še vse živo, veselo in glasno. Svobodoljubno občinstvo je da- jalo duška svojim občutkom z besedo in dejanjem. Kolikor oken so mogli doseči, toliko so jih razbili, kar se je dalo premekni- ti, je bilo že zdavnaj na drugem mestu; poizkušali so splezati ce- lo do oken v nadstropjih, tu in tam so že bombardirali okna v višavah, nastajali so prepirčki med občinstvom in tistimi, ki so bili pripravljeni braniti svojo last, tako da ni bilo prešerne za- bave ne konca ne kraja. Tu smeh in grohot, tam jok in kletev.

Deželni poglavar grof Leopold Welsersheimb, tajni svetovavec Nj. c. kr. Veličanstva itd., ni bil čisto nič pripravljen na vse to. Slišal je bil pač, da so Dunajčani uprizorili revolucijo in je bilo nekaj vpitja v Gradcu, a da bi Ljubljancani ne šli radi tega ob pravem času spat, o tem bi ne bil niti v sanjah dvomil. Sedaj je pa imel vraga! Ves dan je poslušal: "Konstitution, frajost, svo- boda!" Gledališče je bilo polno cesarju vdanega občinstva, ki je pelu cesarsko tako kakor govori izobraženec, pa tudi v jeziku, kakor ga govori očka, ki pripelje drva na prodaj. Tako se ne mo- re nihče pritožiti. Sedaj pa toli- ko grde nevalečnosti in toliko nereda, da iz vseh delov mesta prihajajo pritožbe in prošnje za varstvo.

"Prekleta sodrga!" je sikal de- želni poglavar in tajni svetova- vec cesarjev, ki si je na tihem domišljeval, kako dobro bi bil ce- sar poučen, ako bi poslušal nje- gove modre nasvete.

Tedaj je deželni poglavar pos- lal naročilo županu na magis- trat, naj vendar naroči policiji, da naredi red in zavaruje imetje meščanov.

Pa je izvedel, da je župan ko- maj odnesel glavo in da je polici- ja brez moči. Za božjo voljo je razgrajčala prosila, naj miruje- jo, pa ni nič dosegla.

Prestrašen si je segel v lase, glava se ga je še držala in je napenjal možgane, da bi porodil pametno rešilno misel.

"Dunaj ne da nič od sebe! Pa delaj! Pa vladaj! Kleti lenuhi dunajski!" se je srdil gospod grof in poslal pismo poveljujo- čemu generalu, naj užene razgra- jače z vojaštvom.

General je odgovoril, da so mu merodajna samo povelja nje- govih predstojnikov. On mora skrbeti, da dobijo njegovi voja- ki dovolj komisa in slame, druge brige pa nima.

Welsersheimb je prekel gene- rala in njegove nazore in je za- čel misliti, kam bi se skrnil, ako bi se slavnemu razgrajajočemu občinstvu zazelelo njegove krvi.

K sreči mu je prišlo na pomoč občinstvo samo. Nekaj podjetnih Ljubljancanov se je pripravljalo, da odnese tisti dve čuvajnici v Ljubljano, ki sta stali pred ge- neralovim stanovanjem in med katerima se je izprehajala voja- ška straža. Vojak se je upiral in grozil z bajonetom, a ponočnjaki so ga gonili spat. Ako se je bli- žal eni stražnici, so se ponočnja- ki lotili druge, in ko se je obrnil tja, so držali zopet prvo. V tej stiski je vojak ustrelil, sicer ni ubil nikogar, a zbudil je druge vojake in preplašil samega gos- poda generala.

"Kaj? Name si upajo?"

Tedaj je njegov pribočnik do- bil povelje in nekaj minut kesne- je se je razlegnil v Withalmovem Koležju glas vojaške trobente. Bil je alarm.

Ves Kolež je hipoma oživel. In preko vseh soban in hodnikov, koder je gomazelo vojakov vseh vrst, se je razlegnilo preklinjanje v vseh jezikih države. Tu so počivali vojak, ki so bili že cele dneve na poti, trudni in zaspani, noge so jim bile polne otisk in žu- lje, sedaj jih je pa vrgel strašni glas alarma kvišku.

"Pod orožje!"

"Ali je že sovražnik tukaj? Ali smo že na Laškem?"

In vodi so prihajali iz dvoran in hodnikov in stopali iz veže v noč, in šlo je naprej na cesto, v mesto. Na povelje so vojak nagnili bajonete in gnali pred se- boj vse, kar so zalotili. Po vseh cestah in ulicah je udarjal trdi vojaški korak, se razlegala voja- ška povelja, a pred ostro železno metlo so se gnetli prešerni glas- niki svobode in bežali v največ- jem diru na vse strani, vsak tja, kjer je bil njegov dom, ki bi ga bil rad dosegel po najkrajšem potu.

Skoraj je zamrl zadnji vzklj svobode. Čez pol ure ni bilo ni- kogar več na ulicah in na trgih, a oni, ki so trepetali ob razbitih oknih in udrth vratih, in se bali za svoje imetje, so vzklkali:

"Čast Bogu, da si nas rešil!"

Oddelek vojakov je ostal pred mestno hišo, nekaj jih je dobil deželni poglavar, da je šel brez skrbi spat, a tudi pred generalo- vim stanovanjem je bila straža pomnožena, da ne bi kdo stražnih hišic odnesel.

Tone Krivanoga se je bil še pravčasno otel na Reber, kjer ga je že čakal Glavanov Janez.

"Fant, to je pa čudna sapa, ki sedaj brije!" je dejal Tone, ko- sta čakala pred hišo. "Lepo je pa bilo! Kaj, ali ne? Sedaj boš vedel, kaj je frajost! Ali ne,

fant? Dobro si se držal!"

"Sedaj je pa konec!"

"Za nocoj! Pravijo, da kdor frajost okusi, je ne pozabi nikdar več in hoče tudi tako živeti."

Ko sta pa prišla v hišo, jima je začela brati levite mati. Ta- kih še nista slišala. Še Tonetu je sapo zaprilo.

"Urša, ko bi ti vedela, kako je bilo lepo, še ti bi nam bila prišla pomagat. Veš, frajost je bila! Pa naj ti fant pove!"

Tako se je hotel Tone izmuzni- ti s prijazno besedo in pogasiti ogenj, ki je divjal v prsih gospo- dinje.

"Ti volk črni, ti bodi, kjer ho- češ! Samo fanta mi ne pohuj- šuj!"

"Nič hudega ni bilo! Veš, Ur- ša, prijatelj sva in svet ti dam, pa nečem nič zanj: jutri nikar ne hodi na trg; veš, svoboda je." "Saj sem vedela!"

"Pa me zgodaj pokliči, da ne bom vsega zaspal in zamudil, ka- kor sem bil danes, ko sem šel na koncu majhno zagrabil."

Po tem razgovoru se je Tone zapeljal za planke, da se je na- spal po dnevu svobode.

CETRTO POGlavJE
Narodna straža

Na kvatrti petek v postu, v letu svobode, je bila Ljubljana zgodaj na nogah. Vstale niso sa- mo ženske, ki hodijo zgodaj zju- traj k maši, in pobožni možje, ki so šli k gostni pridigi in h križe- vemu potu k frančiškankom, tem- več je vstalo vse: komaj se je zdanilo, je bilo živo po ulicah in trgih kakor ob dobrem trznem dnevu. Ljudje so si ogledovali lice Ljubljane, kakor so jo pre- obrzili navdušeni ljubitelji svo- bode v noči, ki je sledila dnevu, ko se je svoboda razglasila. Lice čistiljive Ljubljane je bilo raz- praskano in odrto. Tako ni bilo mesto še nikdar, zato so redol- ljubne in pobožne ženske vile ro- ke, ko so videle razdejavanje. Ogor- čene so bile in prestrašene, da so vzklkale jezne in žalostne:

"O, kakšni rokovanjci so bili to!"

"Nihče jih ni poznal."

"Sam antikrist je jeznil po ulicah in delal vihar, da so škle- petale šipe in se je vdajal les!"

(Dalje prihodnjič.)

DNEVNE VESTI

Novi župan New Yorka se ne boji

New York, 12. septembra. No- vi župan mesta New York, Jo- seph McKee, je izjavil, da se ne boji nikogar, in je iz tega vzro- ka odklonil vsako policijsko stra-žo ali detektive. Vozi se po pod- zemeljski železnici brez sprem-

stva, opoldne skoči v bližni re- stavrant za kratko kosilo in se svobodno giblje povsod. Polici- ja je pa zelo vznemirjena radi njega in trdi, da se boji za nje- govo življenje.

Roparji so mu odnesli umetno roko

Chicago, 12. septembra. 30. letni A. D. Blaney je danes ape- liral na avto tatove, naj mu vr- nejo njegovo umetno roko, kate- ro so mu odnesli. Banditi so mu odpeljali avtomobil, v katerem se je nahajala njegova umetna ro- ka. Pravo roko je zgubil v neki avto nezgodi.

Sin umorjen od očeta, ko je spal v postelji

New York, 12. septembra. Ko je mati 6 letnega otroka Wil- liama Tubbs stopila zjutraj v spalnico, je dobila otroka mrtve- ga. Imel je obe roki pri clenkih odrezani, tako da je v spanju izkvravel. Dejanja dolžijo očeta, ki je pobeignil preko plota, potem ko si je od soseda sposodil dolar.

Smith bo pomagal demo- kratski kampanji

Boston, 12. septembra. Tajnik governerja države Massachu- setts se je izjavil, da bo Al Smith se aktivno udeležil kampanje za Roosevelta, in bo imel več gos- rorov v kratkem. Governer drža- ve Massachusetts in Al Smith sta dobra prijatelja.

Župan Walker bo obiskal Mussolinija

New York, 12. septembra. Žu- pan Walker sporoča potom radia iz parnika Conte Grande, da se bolje počuti kot kdaj prej, ko je bil župan mesta New Yorka. Iz- javil se je, da bo v Rimu obiskal Mussolinija. Bivši župan Walker se je danes zabaval na krovu par- nika s tem, da je vodil okoli svo- jega — psa.

Sedem ubitih na železni- škem križišču

Portland, Oregon, 12. septem- bra. Sedem oseb je bilo ubitih in dve ranjeni, ko je avtomobil v predmestju vozil preko železni- škega križišča v trenutku, ko je vozil mimo vlak. Med ubitimi sta dve japonski deklici.

MALI OGLASI

V najem

se dajo 4 sobe, dve spalnici, ve- liko podstrešje, klet sama zase in prost vhod. Odda se za malo ceno mali družini ali pečlarjem. Zglasite se na 5901 Prosser Ave. (Sept. 8.10.13.15.17.)

V najem

se da hiša, prav poceni. Šest sob, klet in furnez. Vprašajte na 3559 E. 80th St. (215)

Welding School

Sheet Metals, Iron, Steel, Cast- ing Iron, Aluminum, Brazing, Silver Brazing \$35.00. Zglasite se na 1373 E. 53rd St., spodaj spredaj. (217)

A. MALNAR

Cement Works

1119 Addison Rd.

ENDICOTT 4371

Novo garaže postavimo, 10x18 za \$55, 18x18 za \$60. Nova vrata za garažo \$8 par. 3 nly pa- pir za na streho \$1.25 rola.

Liberty House Wrecking and Lumber Co.

5327 St. Clair Ave. ENDICOTT 0642

DOBER PREMOCI

Točna posrežba!

The Hill Coal Co.

1261 MARQUETTE RD.

Stari Cimpermanovi prostori

HENDERSON 6796

FRANK ARKO, zastopnik

BRUSS RADIO SERVICE

6026 ST. CLAIR AVENUE

ENDICOTT 4324

Strokovnaška popravila na vseh vrstah radio aparatov. Zmerna cene za garanti- rano delo. Odprto od 8. zjutraj do 6. zvečer.

THE OLD HOME TOWN registered U.S. Patent Office By STANLEY

OLD HOME TOWN OLYMPICS BEGIN HERE TOMORROW DON'T MISS 'EM

TUESDAY WHITTLING MATCH (FOR MEN)	WEDNESDAY GOSSIP MARATHON FOR WOMEN, OF COURSE
THURSDAY HUSBANDS ALIBI CONTEST (FOR MEN)	FRIDAY SKILLET TOSSING CONTEST (FOR WOMEN)
SATURDAY FLAP JACK FLIPPING CONTEST - OPEN TO ALL -	

COME EARLY STAY ALL DAY

I'LL BE RIGHT THERE TO SEE NO FUNNY BUSINESS GOES ON!

* Vojna med Bolivijo in Para- gujem ponovno grozi.

ARNOLD ZWEIG:

Slučaj narednika Griše

Za "Ameriško Domovino" prestavil M. U.

Nato sta pričevala z demom: Griša v svojih zakrpanih, sivih hlačah, medtem ko si je mojster sleknel svoj zelenkasto-črni kaftan, si zavihal roke in si zatlačil hlače v škornje tako, da so visele med telovnikom in hlačami štiri dolge franže — kajti pisano je v pismu: "Napravi vrvi in franže na štirih straneh svoje obleke."

Reb Tawje je bil mal, živahen Jud, še bolj živahnega jezika, nekoliko šaliv. V njegovih očeh se je vedno skrival smeh in bil je baš tako hitre jeze, kakor se je smejal, vendar njegova jeza ni nikdar trajala dolgo. Njegovo veselje pa je bilo žganje — ne da bi bil hud pijanec, pač pa ga je rad požrl od časa do časa požirek iz ploščnate steklenice, kakršno je lahko nosil v škornju in katero si je lahko napolnil. Kajti kuhanje in prodaja žganja je bil nemški privilegij. Ta privilegij je pognal marsikatero poštenega Judo na boben, ali pa ga prisilil, da je prišel kuhati na skrivnem, kar je vse skup priljubljeno žganjico le podraževalo. "Seveda," je modroval Tawje. "Kake udobnosti pa ima človek na tem svetu? Torah streže duši, stran iz Gemare ali pa stih iz Talmuda posvečata duha, kaj pa ostaja ubogemu telesu, ako ne more do žganja? Slaniki so redki kakor rubini. Jajca — pred vojno jih ni bilo dobiti, ker so bila preceeno (tri st. lahko dobil za kopejko) — sedaj pa, v času vojne, so kar izginila. A kaj še le kruh: črn, kakor bi bil ržen, v resnici pa takšen, kakor nič drugega na svetu, da mi Jehova oprosti moje besede! Vojna požira vse ljudi brez razlike, stare in mlade."

Mervinsk je bilo judovsko mesto. V nizkih, lesenih hišah, po temnih in vijugastih ulicah je živelo na tisoče judovskih družin. Kakor v Vilni, njih ljubljene prestolice, tako so tvorili po vseh manjših naselbinah, vaseh in mestecih devet desetih prebivalstva. Bili so krojači in čevljarji, steklarji in krotlarji, mizarji in izvoščeki, knjigovезi in kolarji. Bili so trgovci, oni so bili meščani. Celo v času miru so živeli v strašni revščini. Jud odjedajoč Judu dobiček in življenje, kakor ribe v akvarijih — ne zato, ker so hoteli tako živeti, pač pa vsled načel carstva, ki jih je prepodilo po razdelitvi Poljske v devetnajstem stoletju iz vasi in jih natrpalo v mesta, kajti prepovedano jim je bilo izseliti se v samo Rusijo. Neprestano so se jim rodili otroci, in ravno tako neprestano so umirali.

V Mervinsku in po vsej deželi so umirali za krvavo grižo. V Bialystoku so tisti mesec pokopali dneвно po trideset, petintrideset mrličev, v Mervinsku, ki je bil mnogo manjši, pa jih je bilo štiri do pet dovolj. Pač lakota. Tawje je pojasnil Griši: "Ljudje so tako neumna bitja, da ra je jedo zelena jabolka, kakor pa da sploh ne bi jedli." In če ješ preveč zelenih jabolok, gotovo umrješ. Tawje pa je bil ljubljene sreče, kajti vojski komandature so mu dajali, ko je prišel po svojo plačo, kruha, dobrega vojaškega kruha, ki je bil dobro pečen in ki ti ne ošibi želodca in se ne vleže na čreva kakor kup blata. Tawje je vse to in še drugo povedal Griši ruski, kajti jezik ni Judom nikaka meja. Judovski žargon je tako podoben nemščini, da so se Judje in nemški vojaki kaj lahko sporazumeli. In tako je dal Bog, katerega ime naj bo čašeno, dela Reb-u Tawje Frum-u. Truge pa so bile potrebne, ker telo Judo ali Judinje ne moreš kar ta-

ko vreči v jamo. Tak smrten greh se ne sme zgoditi nikdar! Ker pa je imela sedaj komandatura v svojih rokah vso svetko moč, je morala preskrbljevati truge za vojake, ki so umirali v bolnišnicah, a tudi za civilno prebivalstvo, čigar zatekla ali pa upadla telesa so nosili iz grižavih koč — kajti verski obredi posameznih skupin prebivalstva so se najnataneje upoštevali. In tako je Griša vsak dan od odhoda in povratka Bertina stal v kotu komandature delavnice ter pomagal oblati truge za umrle Nemce in umrle Jude. Spočetka je pustil Tawje samo, da mu je Griša deske držal, medtem ko jih je on zaagal. Kasneje je smel Griša prijeti tudi za žago. Dolgo časa je treba, da se naučiš ravnanja z obličem, ki je jako občutljivo orodje in čigar postave je treba obvladovati baš kakor vsako drugo orodje, ki je podaljšek človekove roke. Umetnost, kako zabiti ravno žeblice, da drže skup dve deski, v pravem kotu, kako rabiti lim — tega se je Griša že privadil. Tako sta postala pri delu prijatelja.

Solnce je sijalo žarko nad zemljo rusko. Veliki kostanji v kotu prostranega dvorišča so nudili kaj prijetno senco, a barva neba se je spreminjala v enolično modrinjo. V strelskih jarkih za Naroczsee-jem, ob Stochodji, na Zloti Lipi, kakortudi ob Dvini proti severu so postajala tla trdnjša. Nič več se niso vojaki valjali v opolzkem blatu. Prišel se je dvigati prah po cestah, za fronto so bili kakor prsti velike rumene rokavice v zraku privezani klobasasti baloni. Zemlja je bila dovolj suha: sedaj bo morebiti zopet tekla kri.

O tem sta se pogovarjala Griše in Tawje. Seveda je vedel stari Jud natančno zgodbo svojega pomočnika. Zanimal se je zanjo, premišljeval jo in vprašal marsikatero zvito vprašanje. Stari mizar je poznal svet, poznal ga dobro. Ker pa Torah in Talmud vsebujeta celo človekovo življenje, si je zamislil Griševo zgodbo v njiju smislu. Resničnost vojaških predpisov in njih vrednosti kot postavi ni poseval nobene veljave. Saj je videl vse jasno: pred njim je stal mož, ki je hotel iti domov, kakor Tobija, iz daljne dežele, ali pa je kakor Absalom, ki je poslušal na svoji poti slabega svetovalca, mož, ki je grešil s tem, da si je nadel ime, ki ni bilo njegovo, skoro kakor Abraham, ki je dejal da je njegova žena Sara njegova sestra — kajti človek ne dobi imena kar slučajno, pač pa mu je določeno od neba. Tako je bil ta mož vržen v brolg k levom, kakor David ali Jožef, in je bil kakor Uria obsoben v smrt. Bog pa je odprl njegova usta kakor Balaamove mu oslu, da se je vrnil k resnici kakor Jona. Sedaj pa je deležen naklonjenosti, kakor je je bila deležna Estera. Mogočni mož ga je poslušal z naklonjenostjo: njegova obsodba je bila pozabljena. In ker je bila pozabljena in je bil njegov greh, katerega je zagrešil s tem, da si je nadel tuje ime, opran, ga čaka boljša bodočnost. Tawje je našel v vsem tem snovi za premišljevanje: možje in ženske so prihajali od daleč in prinašali pričevanja v prid Griši in Griša je bil deležen pravične sodbe, čeravno je bil jetnik izmed trume vojnih ujetnikov. Vse to je bilo v njegovih očeh čudež in je jasno pričalo o Božji roki. Vzhičen je bil nad Grišino zgodbo in govoril bo o njej s starcem, s katerim sta ob sobotah prouče-

vala Gemaro. Človek mora pač posvežiti svojo dušo po dnevnem delu in pozabiti lakote.

Tako je bodril Reb Tawje svojega pomočnika, medtem ko sta zavihanih rokavov žagala deske. Oblata sta jih nato, zbijala, a oblančje polagala v trugo na kucec ob vzglavju, tako da bo glava spečega počaščena in bo ležala nekoliko višje. Pokopovanje mrličev je velika in svečana dolžnost. Ob poslednji sodbi, ko bodo vsi vstali, bodo tudi pričali o onih, ki so naredili njih truge. Tako sta si v tem kotu služila Griša in Tawje kruh svetništva. In tako je bil celo stotnik komandature, čeravno ni tega nikdar vedel niti se zbrigoval za take stvari, deležen molitve in posredovanja umrlih.

TRETJE POGLAVJE Slika avtokrata

Edina svetla zvezda prostrane sobane je bila blede modrinja sten s svojimi četverkotji, kjer so prej visele slike, in kateri še niso docela izginili.

Generalni major Schieffenzahn je sedel pri delu v modri suknji. Imel je nad majhnimi sivimi očmi visoko čelo, izrazil nos avtokrata, pod njim brke, ki jih je pristrigaval na angleški način, široka usta. Kakor na prestolu je sedel za svojo pisalno mizo ter brzo pregledaval časopise, katere je zaznamoval z rdečim in modrim svinčnikom. Če ga je človek gledal od strani, se je moral čuditi njegovim uvelim licam, njegova ramena so bila preokrogla, a nos je štrlel sredi obraza, kakor papigin kljun. Čim pa je vstal, kakor je sedaj storil, da položi list na kup drugih, je njegova prikazen kar nekeko izginjala. Imel je kratke noge, majhne roke, tako da ni sedaj izgledal nič večji kakor mož srednje rasti.

Ljudstvo je le malo vedelo o Albertu Schieffenzahnu. V resnici pa so v tej lobanji tičali vodilni možje cele pokrajine med Baltskim morjem in Karpatami. Ni bil moč duha, ki dela v predznih skokih trenutnega navdahnjena, pač pa je bil svetlo razsvetljeno središče, v katerem so bile združene najboljše lastnosti voditelja: zvest, presodnost in svrha. Za njegovimi obrvmi je tičal obširen sistem urejenega znanja. Kadarkoli so se odločili, da postavijo kje kako novo bolnišnico ali pa da zidejo novo cesto ali železnico, je bil s svojim duhom vedno poleg.

Njegova vstvarjujoča volja je bila vtelesena in se je tudi kazala v tej deželi. Niti enega vojaškega kluba, niti enega gledališča ne bi odprli, niti ene deske ne bi postavili ze kako novo muničijsko skladišče, ne da bi bil on prej privolil. Železnice v njegovem območju, njih vozni redi, njih sposobnost, njih stroji in vozovi so se gibali v njegovi glavi kakor neskončna mreža niti. Ako so mu predložili kako novo zadevo, se je takoj zatekel v svojih možganih do onih virov, ki jih je baš potreboval. V prvih devetih mesecih vojne je izpeljal transporte čet, organizacijo ofenziv, veliki umik preko nepregledne mreže rek in naposled zavzete dežele. Nato je prišla na vrsto organizacija civilne uprave, čeravno ni vedel prve čase, ko je deželo prevzel v svoje roke, drugega, nego za moč in lego trdnjav, armadnih zborov, komunikacijskih črt in strategičnih železnic.

Nenadoma, z nerazumljivo naglavo, je vsa dežela dobila v njegovi glavi obliko: gozdovi in planjave, kakovost zemlje, viri rudnin in tovarne. Pozval je veščake, katerim je naročil, naj mu predložijo načrte za razvitje posameznih okrajev. Nato pa je presenetil vse te učenjake s vprašanji, katera so dokazovala, da ima v posamezne okraje in njih potrebe več vpogleda, kakor oni sami. Treba bo vpeljati novo denarno vrednoto: vpeljal jo je. Treba vspostaviti sistem hranilnic, kakor in v kolikor ga mesta in dežela potrebujejo: vspostavil ga je. Vspostaviti je treba

cel vzgojevalni sistem: izpeljal ga je. Vseposvod so se dvigala podjetja za razkuževanje (uši) prebivalstva in njih obleke, kopalnice, izolacijske bolnišnice. V mestih je upeljal nemške knjižnice, ustvaril vojaške knjižnice, katerim je vedno iznova pošiljal novega gradiva. Treba lo je časopisja v vseh sedmih jezikih, ki so se govorili v njegovem področju: trebalo je zidati papirnice — kaj kmalu so bile tiskarne čez glavo zaposlene: tiskale so v nemščini, ruščini, litvinsčini, poljščini, letščini in estonsčini in judovskem žargonu. Razdalje v tej deželi so bile tako ogromne, da si je že zamislil in tudi vspostavil prvo zračno pošto v Evropi.

Stene njegove pisarne so bile pokrite z zemljevidi, ki so kolikor le mogoče natančno predočali vse različne narodnosti in politične stranke njegovega ozemlja — da, svoja raziskovanja je raztegnil celo na Poljsko in še daleč notri v Rusijo. Imel je tajne podatke o sredstvih in poteh, potom katerih bi utegnile politične stranke njegovega ozemlja priti v stiko z odgovarjajočimi središči v Nemčiji. Potom agencije političnega oddelka svojega poveljstva je nadzoroval občevarje prebivalstva dežele s civilnimi oblastvi cesarstva, državnega zbora, vlade in političnih strank. Niti en mož, pe naj je bil še tako imeniten, ni mogel prekoračiti meje, ne da bi na njegov potni list Schieffenzahn nadečkal svoj "da." Celozna verske edince v njegovem področju, kakortudi njih šole, so čutile njegov vpliv, a so s tem da jim je izročal ali pa (sicer nepostavno) pridržal denarne svote, ki so jim bile poslana v po-

moč iz nevtralnih držav.

Njegovi tovariši so ga oboževali. S svojim krepkim visokim glasom je dajal ukaze v obliki prošnje. Kakor je bil njegov štab obsežen, vendar je vedel za misli in nagibe vseh "inteligentnejših" med njimi, medtem ko so njegove oči vedno počivale nad onimi, ki so se hoteli na vse mogoče načine osebno okoristiti. Preoblikoval je deželo dan za dnem, izboljševal jo, moderniziral, s tem, da je čistil iz nje nemščino, preiskušaval gnolja in semena, pospeševal ovčjerejo in čebelorejo.

Za svoje delovanje v tej deželi je imel samo en motiv: hotel je, da bo dežela že uspevala, ko bo po vojni anektirana k nemškemu cesarstvu. Njemu je bilo docela jasno, da so Nemci šele pričeli igrati svojo vlogo v zgodovini. Po njegovem prepričanju so bili Nemci narod, ki je bil izbrani da vlada, ustvarja, podkrepki človeštvo. Niti enkrat še ni bil na zahodu ali pa na jugu: vsled tega je poznal ona ljudstva le iz svojih knjig.

Pri svojem delu se je najmanj oziral na želje, misli in tradicije prebivalstva. On, Schieffenzahn, je pač najbolj vedel, kaj je zanj dobro, bolje, nego oni sami. Smatral jih je za mladotnike, potrebne krepkega voditelja, kakor ga je potrebovala vsaka armada, v katero je utepal svoje namere, svoje misli in politične nazore potom svojih "patrijotičnih inštrukcij." Njemu je bilo dano, da ukazuje — on je bil odgovoren za vse. Oni pa morajo ubogati, mu slediti, kloniti. Ako pa se upirajo, jih je treba pomandrat. Iz višave, kakor bi sedel visoko v zraku na privezanem balonu, je gledal do-

li na svojo domeno, svoja mesta, gozdove, polja in raztresene črede ljudi, in — ni videl v resnici ničesar.

Trdil je, da ne rabi ne časti, ne slave, ne priznanja: zadostuje mu sama moč. Ugajala mu je dobra smodka, dobra hrana, zgodbe o Bismarcku, dnevna jeza v spremstvu enega ali dveh tovarišev, vožnja v štabnem avtomobilu, seve kolikor mogoče hitra in v daljavo, in vesel ter lahek razgovor z osebjem štaba ali z gosti. Nad vse pa je ljubil neizmerno moč svojega dela. Sovražil je vsakršno opozicijo, neodvisnost duha, lenobo, širo inkompetenco človeških bitij. Vpravl stutil se mu je nered, zahrbtnost, zapadno brbljanje o demokraciji in nihilistična revolucija na vzhodu. V onih marčnih dnevih, ko je vsled tihega medsebojnega spora zumljena nehala vsako bojevanje in sovravnost in so se Rusi in Nemci v strelskih jarkih obiskovali, je kaj kmalu zapovedal, da mora to obžalovanja vredno početje prenehati; dovoljeval ga je le v toliki meri, kolikor je bilo po-

trebno v svrhu ogleduštva. In ko je pri Jakobstadtu nek poveljnik aretiral šestindvajset takih ruskih gostov, ga je pohvalil. Sardonično se je smejal, ko je po ogledu izvedel, da je ta čin izzval po vsej ruski fronti pravi val indignacije. Nestrpnost je pričakoval ruske ofenzive. Zmagoslavje nad njegovim zadnjim početjem je lahko vsak čital med vrstami njegovega poročila na glavni stan. Kakor je bilo pričakovati, so prodrli pri Smorgonu in Brzezanyh. Le prikimal je. Ko je čul, da so Rusi nenadno napadli pri Jakobstadtu in v svoji jezi poklali celo nemško garnizijo, je vzkliknil le: "O, kaak nesreča!" Nato je zadoščentjem poslušal o ruskih izgubah na jugu fronte. Tu so zapadle zadnje ruske divizije, ki so imele še nekaj duha vojevanja v sebi, strašni žetvi smrti.

(Dalje prihodnjič.)

* Dva vojaka sta bila ubita večeraj od ulične kare v Indianapolisu.

KAMPANJSKI SHOD

KLUBA ŠT. 27 J. S. Z.

nocoj (torek) ob 8. zvečer

V SLOVENSKEM NARODNEM DOMU

GOVORI

Joško Oven

iz Chicaga

Vstopnina prosta.

Vsi dobrodošli!

"Narava v surovosti je redkokdaj MILA"

ATILA — "ŠIBA BOŽJA"

"Narava v Surovosti" — kot jo je naslikal slavni slikar Harvey Dunn . . . navdahnjen od barbarske krevelnosti najgroznejšega azijskega uničevalca . . . "trava ni rasla, kamor je stopil njegov konj" . . . 433-453 po Kr.

—in surov tobak nima mesta v cigaretah

Tega ni v Luckies . . . najmilejši cigareti kar ste jih kdaj kadili

Redkokdaj Mila — zato je temu finemu tobaku po primernem staranju in miljenju dana dobrota onega Lucky Strike čistilnega procesa, ki je opisan z besedami — "It's toasted." Zato pravijo ljudje v vsakem mestu, trgu in vasi, da so Luckies tako mile cigarete.

MI kupujemo najboljši in najfinejši tobak na celem svetu — toda s tem še ni povedano, zakaj ljudje vseposvod smatrajo Lucky Strike za najmilejšo cigareto. Dejstvo je, da nikdar ne pregledamo resnice, da je "Narava v Surovosti

"It's toasted" Ta zavojček milih Luckies

"Ako mož napiše boljše knjige, ako ima boljše pridige ali če napravi boljše mišice kakor njegov sosed, bo svet napravil izbojeno pot do njegovih vrat, četudi zgradi svojo hišo v gozdu."

RALPH WALDO EMERSON

Ali ne pojasni to, zakaj je čitni svet sprejel in odobrili Lucky Strike?

Copyright, 1932, The American Tobacco Co.